

FOCUS: Politica social-economică în România

În acest număr prezentăm câteva studii întreprinse asupra unora dintre cele mai importante aspecte ale politicilor sociale și economice. Aceste studii au fost elaborate, marea lor majoritate, nu ca studii standard, ci ca materialele pentru Consiliul consultativ pe probleme economice și sociale al președintelui României. Ele încearcă să capteze însă, chiar dacă uneori nu foarte sistematic, ceea ce este mai important în politica socială și economică din ultimii ani, oferind cititorului un material de reflectie pe care l-am considerat a fi util.

Economic Priorities of this Period in the Views of the Parties and Political Formations Represented in the Parliament

The analysis of the economic programmes of some parties or political formations represented in the Parliament reveals both convergencies and divergent views on the economic priorities of this period of transition.

Convergencies are dominant with regard to the fundamental objectives of the transition period: the need to assure a macroeconomic equilibrium by generating an adequate stability and the appropriate conditions for the starting of economic growth; the formation of competitive markets; the reform of the ownership system by inducing new property rights and by developing the private sector; redefining the role of state. Beyond these convergencies, mainly when considering the modalities of action of both the state and the market forces. Some of these differences are identified and proposed for further consideration.

PRIORITĂȚI ECONOMICE ALE ETAPEI ACTUALE ÎN VIZIUNEA UNOR PARTIDE ȘI FORMAȚIUNI POLITICE PARLAMENTARE

MIȘU NEGRITIU

Din analiza programelor economice pe termen scurt/mediu ale unor partide și formațiuni politice parlamentare rezultă opțiunile privind obiectivele, direcțiile și mijloacele de acțiune în procesul de adâncire a reformei economico-sociale în țara noastră.

În acest sens au fost examineate următoarele materiale cu caracter programatic: "Obiective și priorități ale strategiei economico-sociale pe anul 1994" - Partidul Democrației Sociale din România; "Schită a programului de guvernare pentru perioada de criză" - Partidul Democrat (F.S.N.); "Programul de guvernare alternativă pe termen scurt pentru ieșirea țării din criză" - Convenția Democratică din România; "Programul anti-criză" al Partidului Unității Nationale Române.

Din analiza programelor menționate se desprind următoarele concluzii:

- I. Între programele analizate există o sensibilă apropiere în ceea ce privește definirea obiectivelor fundamentale ale etapei actuale. Stabilizarea macroeconomică și relansarea activității economice - în condițiile accentuării proceselor de privatizare și restrukturare - reprezintă obiective care, într-o formă sau alta (cu grade diferite de explicitare și detaliere), se regăsesc în toate programele analizate. Aceste obiective sunt reliefate într-o formă explicită în programele P.D.S.R. și al P.D. (F.S.N.), în timp ce în cazul C.D.R. și

al P.U.N.R. se pot deduce din contextul general al caracterizării stării actuale a economiei românești și al măsurilor preconizate pe termen scurt și mediu.

Astfel, în programul C.D.R. se apreciază că economia și societatea românească se află într-o "criză quasi-generalizată" (care pe plan economic se manifestă prin puternice dezechilibre macroeconomice și o reducere accentuată a nivelului producției), și că urmăre, pe termen scurt, accentul principal ar trebui îndreptat spre "stoparea crizei multiple" și "concentrarea voinței politice spre schimbări pozitive în toate sferele vieții". În viziunea C.D.R., pe termen mediu (se subînțelege din text) obiectivul fundamental îl constituie formarea unei economii de piață, bazată pe o proprietate privată majoritară, "... dezvoltată cu precădere în favoarea unei clase de întreprinzători și de proprietari mici și mijlocii și atingerea, mai repede, a garanțiilor pentru bunăstarea populației".

P.U.N.R. apreciază că "... în continuare, starea economiei românești ... este extrem de gravă. Economia românească continuă să fie liberală în aparență ei, etatist-anarhică în fond. Ea nu este nici o economie de piață și nici una dirijată. Este o economie lipsită de un mecanism propriu, coerent, de funcționare și tocmai de aceea cursul anarchic trebuie oprit".

II. Sintetizând diferitele opțiuni, principalele direcții și mijloace de acțiune ce ar urma să contribuie la realizarea obiectivelor prezentate ar putea fi conturate după cum urmează:

1. asigurarea echilibrului macroeconomic, intern și extern, prin promovarea unor politici antiinflaționiste;
2. stabilizarea activității și relansarea procesului de creștere economică;
3. formarea piețelor concurențiale ale mărfurilor, capitalului și forței de muncă;

4. reforma relațiilor de proprietate și dezvoltarea sectorului particular;

5. redefinirea rolului statului.

III. Se impune sublinierii faptul că între diferitele programe economice există atât diferențieri de nuanță, care pun în evidență cu o pregnanță mai mică sau mai mare direcțiile și mijloacele de acțiune reliefate (în cadrul punctului anterior), cât mai ales deosebiri în privința modalităților de abordare. În esență, cele mai semnificative puncte de apropiere și discordanță se regăsesc în formularea politicilor bugetare și fiscale, a celor monetare și de credit, a politicii cursului de schimb, a politicii veniturilor salariale, a formării piețelor concurențiale și instituțiilor pieței, a reformei relațiilor de proprietate și de dezvoltare a sectorului particular și a politicilor de restructurare. În continuare ne vom referi la fiecare din acestea.

1. Politicile bugetare și fiscale.

Opțiuni

Promovarea unei politici de austерitate bugetară, axată pe controlul strict al deficitului bugetar și pe restricții severe asupra cheltuielilor administrației de stat, constituie o trăsătură comună a programelor analizate (excepție programul P.U.N.R. în care aceste probleme nu sunt abordate). În acest context, în programul P.D. (F.S.N.) se evidențiază necesitatea acoperirii deficitului bugetar "numai din resurse reale (și nu pe seama emisiunii monetare) folosite la dobânda pieței".

Deosebiri între diferitele programe apar în ceea ce privește:

- orientarea cheltuielilor bugetare;
- formarea veniturilor bugetare (în principal politica fiscală).

În concepția P.D. (F.S.N.), se impune reducerea drastică sau chiar

PRIORITĂȚI ECONOMICE ALE ETAPEI ACTUALE

eliminarea cheltuielilor bugetare pentru acțiuni economice, care se apreciază că "nu vizează în realitate decât prelungirea agoniei în unele sectoare sau întreprinderi neviabile". Poziția C.D.R., în această privință, este mai nuanțată. Ar fi necesară 9alături de diminuarea cheltuielilor administrației centrale) reducerea subvenționării activităților economice lipsite de perspectiva de rentabilizare și care nu condiționează stabilitatea economică. Nici în programul P.D. (F.S.N.) și nici în cel al C.D.R. nu se are în vedere reducerea cheltuielilor destinate acțiunilor de protecție socială; dimpotrivă se consideră că resursele disponibilizate prin diminuarea/suprimarea cheltuielilor pentru acțiuni economice creează reale posibilități pentru sporirea protecției sociale.

În conformitate cu punctele de vedere prezentate, în cele două programe se insistă pe reducerea gradului de fiscalitate. Dar și de această dată se pot remarcă unele deosebiri de accente. Astfel, P.D. (F.S.N.) consideră oportună reducerea gradului de impozitare a profiturilor (fără a se face vreo precizare privind diferențierea gradului de reducere în funcție de destinația profitului: consum sau acumulare), mizând implicit pe o pronunțată înclinație spre economisire (capitalizare) a agentilor economici. Din perspectiva poziției C.D.R. (precizată și în interviul acordat în revista *Bursa* de către dr. ec. Mircea Cișmara, reducerea gradului de fiscalitate ar urma să vizeze deopotrivă profitul și veniturile salariale investite.

În aceste condiții, baza echilibrului bugetar (sau al unui deficit mai redus) ar urma să o reprezinte reducerea cheltuielilor bugetare iar nu creșterea veniturilor.

Și în programul P.U.N.R. (fără a fi însă abordate problemele politiciei bugetare) se evidențiază necesitatea restructurării întregului sistem fiscal, "... urmărindu-se

micșorarea presiunii fiscale asupra veniturilor directe ale populației și mutarea accentului asupra impozitelor indirecte".

În programul P.D.S.R. pentru anul 1994 se preconizează:

- creșterea veniturilor bugetare față de anul 1993 (în ansamblul lor, acestea vor reprezenta circa 30% din P.I.B.);
- reducerea subvențiilor (la 3,5% din P.I.B.) cu efecte asupra diminuării, în condiții reale, a subvențiilor pe produse și activități, inclusiv în domeniul minier și în transporturile pe calea ferată. În același timp, ca direcție priorităță de acțiune se reliefază "perfectionarea sistemului de impozite astfel încât să fie create stimulente pentru muncă, economie și investiții".

Comentarii/propunerii:

Cu toate deosebirile, accentuate la prima vedere (asigurarea echilibrului bugetar cu predilecție prin reducerea cheltuielilor sau/și creșterea veniturilor), între programele P.D.S.R., C.D.R. și chiar P.D. (dacă se ia în considerare caracterul de "schită" al programului analizat în care unele formulări ar putea fi incomplete, de exemplu, opțiunea spre reducerea gradului de impozitare a profitului fără a se face alte precizări), apreciem că există puncte de convergență atât în ceea ce privește politica cheltuielilor bugetare, cât și cea a formării veniturilor.

Astfel, în programele C.D.R. și P.D. (F.S.N.) pe primul plan apar două cerințe:

- reducerea cheltuielilor bugetare pentru acțiuni economice;
- reducerea sarcinii fiscale.

Față de această poziție, se impune precizat faptul că, cel puțin ca tendință, cele două cerințe se regăsesc și în programul P.D.S.R.: "reducerea subvențiilor cu perspectiva diminuării lor în continuare și perfectionarea sistemului de impozitare cu luarea în considerare a

principiului asigurării de stimulente pentru muncă, economisire și investiții".

Punctele de contact dintre programele analizate pot evoluă spre o relativă convergență în ceea ce privește diminuarea drastică a cheltuielilor bugetare pentru acțiuni economice și reducerea fiscalității prin scăderea ratei de impozitare a profiturilor și a veniturilor salariale investite (capitalizate), concomitent cu largirea bazelor fiscalității prin introducerea impozitului pe venitul global.

În vederea creșterii resurselor naționale de capital și disponibilizarea unor mijloace suplimentare pentru acțiunile de protecție socială, apreciem că ar fi oportun ca atât reducerea gradului de impozitare a profiturilor și veniturilor salariale investite cât și accentuarea raționalizării cheltuielilor bugetare pentru acțiuni economice să fie realizate cât mai curând posibil.

2. Politica monetară și de credit

Între programele P.D.S.R., P.D. (F.S.N.) și C.D.R. nu există deosebiri esențiale în ceea ce privește coordonatele de bază ale politicilor monetare și de credit. Din forma de exprimare directă sau din context rezultă opțiunea spre: restricții monetare severe și o politică de credit bazată pe un nivel real pozitiv al dobânzilor.

În politica de credit, pe o poziție opusă se situează programul P.U.N.R., în care se consideră necesară: "Schimbarea, în primul semestru 1994, a politicii de credit, în sensul majorării volumului acestuia și reducerii dobânzilor, chiar cu riscul degradării capitalului financiar, cu scopul de a stimula producția și investițiile". Apreciem că aplicarea acestei opțiuni - echivalentă cu orientarea spre o rată a dobânzii real negativă - ar crea o nouă și semnificativă piedică în efortul de a

forma o piață finanțieră în România, care constituie una din condițiile de bază ale posibilității de alocare a resurselor în domeniile cele mai profitabile ale economiei.

3. Politica cursului de schimb

Accelerarea procesului de reformă în direcția unificării pieței valutare și liberalizarea cursului de schimb al leului (determinat exclusiv de piață) constituie coordonate fundamentale de acțiune ce se regăsesc în opțiunile programatice ale P.D.S.R., P.D. (F.S.N.) și C.D.R.

Față de cele prezentate o diferențiere sensibilă se poate desprinde din programul P.U.N.R., prin care se preconizează liberalizarea cursului de schimb al leului numai după asigurarea unei rezerve valutare de minimum 1 miliard de dolari. Tot în acest domeniu se propune "reintroducerea în regim de urgență a obligației agenților economici de a preschimba în lei cel puțin 40% din veniturile nete în valută". Referitor la prima propunere din programul P.U.N.R. este de subliniat faptul că aceasta și-a pierdut actualmente semnificația fiind devansată de realitatea vieții economice. Reținerea celei de-a doua propunerii ar împiedica îndeplinirea obiectivelor umanitare prin liberalizarea ratei de schimb. Si în plus, o asemenea măsură ar constitui un obstacol în dezvoltarea exporturilor și ar avea drept rezultat extinderea practicilor de a păstra valută în străinătate și a nu o aduce în țară.

4. Politica veniturilor salariale

Opțiuni

O politică a veniturilor salariale de natură să prevină accentuarea procesului

PRIORITĂȚI ECONOMICE ALE ETAPEI ACTUALE

inflaționist și, în același timp, să contribuie la promovarea concurenței în economie constituie opțiuni (cu valență de principiu) ce se regăsesc în programele P.D.S.R., P.D. (F.S.N.) și C.D.R. Modalitățile de concretizare a acestor opțiuni sunt însă diferite. Astfel, P.D.S.R. consideră necesară continuarea aplicării măsurilor de moderare a creșterii salariilor prin prelungirea acțiunii impozitului suplimentar asupra creșterii fondului de salarii peste nivelul de referință; perfecționarea sistemului de indexare a veniturilor, urmărindu-se ca asemenea măsuri să nu inducă componente inertiale în procesul inflaționist (nu se specifică însă care vor fi principiile ce vor sta la baza perfecționării sistemului de indexare; se poate presupune că se are în vedere o mai strânsă corelare a coeficientului de indexare a salariilor cu nivelul productivității); proiectarea unui cadru legislativ prin care politica salarială să-și îndeplinească în mod flexibil rolul moderator asupra inflației.

În problematica în cauză P.D. (F.S.N.) se pronunță pentru "eliminarea indexărilor automate de salarii și corelarea acestora exclusiv cu rezultatele economico-financiare", ceea ce - se poate înțelege că - ar implica liberalizarea completă a prețului muncii și implicit renunțarea la salariul minim garantat pe economie. O poziție mai nuanțată rezultă din programul C.D.R. prin care se optează pentru: "promovarea unor politici salariale care să asigure prevenirea accentuării inflației odată cu stimularea acordului și a armonizării salariale cu ameliorările neconjuncturale ale productivității, idem a eficienței prestației și a dinamizării cifrei de afaceri".

Față de direcțiile de acțiune prezentate, punctul de vedere al P.U.N.R. este diametral opus, considerându-se necesară: "indexarea lunară a salariilor și pensiilor cu indicele mediu de creștere a prețurilor sau al inflației și asigurarea creșterii salariului minim pe economie

garantat de 75% din salariul mediu - față de 55% în prezent, calculat trimestrial pentru trimestrul următor".

Comentarii/propunerii

În ansamblul punctelor de vedere prezentate, în poziții extreme se situează propunerile P.U.N.R. și respectiv cele ale P.D. (F.S.N.).

Propunerile P.U.N.R. continuă să accentueze funcția de protecție socială ce a fost conferită salariului în perioada de tranziție, trecând pe un plan secundar esența acestuia de plată a muncii. Reținerea acestor propunerii ar contraveni politicii antiinflaționiste (unul din obiectivele prioritare ale etapei actuale) contribuind la perpetuarea spiralei prețuri-salarii.

Opțiunile P.D. (F.S.N.) reprezintă un deziderat al economiei de piață, dar realizarea lor imediată - într-o economie marcată încă de puternice dezechilibre - poate crea mari probleme sociale prin consecințele pe care le-ar genera (în etapa actuală) liberalizarea completă a prețului muncii și renunțarea la salariul minim garantat pe economie.

În aceste condiții, considerăm oportun ca pe măsura stopării și reducerii procesului inflaționist, a stabilizării și relansării activității economice, a formării unui mediu concurențial în economie, să fie creat un cadru normativ care oferă posibilitatea ca agenții economici să dispună de libertatea de a-și stabili politica salarială în legătură directă cu rezultatele proprii în activitatea economică. În paralel, s-ar impune însă și o reformă mai profundă a sistemului de protecție socială: concentrarea resurselor bugetare pentru protecția categoriilor sociale cele mai defavorizate; detensionarea pieței muncii într-un cadru de acțiuni complexe și de durată, susținute prin stimularea cererii de locuri de muncă; mobilitatea forței de muncă; adoptarea de scheme flexibile de utilizare a resurselor de muncă și a

timpului de muncă, adaptarea pregătirii profesionale la cerere etc. Apropierea momentului de realizare a dezideratelor prezentate este condiționată de accelerarea procesului de privatizare și restructurare, dezvoltarea piețelor concurențiale și a instituțiilor pieței; formarea cadrului ce asigură și protejează concurența loială în economie.

5. Formarea piețelor concurențiale și a instituțiilor pieței

Opțiuni

Abordată tangențial, această problemă specifică se regăsește numai în programele P.D.S.R. și C.D.R. În ambele programe sunt schițate direcții de acțiune orientate spre crearea cadrului juridic și formarea unora din instituțiile pieței de mărfuri și a pieței finanțiar-bancare. În programul P.D.S.R. se preconizează: - crearea cadrului legislativ și instituțional pentru protecția concurenței, urmărirea respectării stricte a reglementărilor din acest domeniu; - urgentarea elaborării studiilor de fezabilitate pentru formarea unui sistem național de piețe de gros pentru produse agroalimentare, precum și pentru restructurarea - privatizarea societăților comerciale; - crearea treptată a infrastructurii de achiziție, prelucrare și distribuție de tip concurențial; - perfecționarea pieței valutare, crearea pieței valutare interbancare; - reglementarea circulației titlurilor de valoare și a constituirii, autorizării și funcționării societăților de intermediere; - reglementarea constituirii și funcționării societăților de investiții financiare; - organizarea instituțiilor specifice tranzacțiilor bursiere de valori mobiliare.

În viziunea C.D.R. pe termen scurt/mediu se impune: - crearea cadrului și a condițiilor de promovare a concurenței

loiale pe piețele interne; - reforma accelerată pentru unificarea pieței valutare; - înființarea și dezvoltarea rapidă a pieței titlurilor de valoare și a unei piețe corespunzătoare moderne de capital; introducerea instrumentelor negociabile, inclusiv a titlurilor guvernamentale purtătoare de dobânzi la nivelul pieței; înființarea Bursei de valori.

Comentarii/propuneri

Orientările programatice ale celor două formațiuni politice sunt relativ apropriate, accentul principal fiind îndreptat spre acțiuni cu un predominant caracter punctual. Dat fiind faptul că tranziția la economia de piață conține ca mutație esențială organizarea piețelor atât prin crearea unui cadru juridic adecvat, cât mai ales prin formarea instituțiilor care să asigure, cu maximă eficiență, condițiile liberei concurențe, considerăm că se impune necesitatea adâncirii nivelului de abordare a problematicii în cauză și, pe această bază, conturarea explicită a coordonatelor unui program de reformă în domeniul.

6. Reforma relațiilor de proprietate și dezvoltarea sectorului particular

6.1 Privatizarea

Opțiuni

Necesitatea accelerării procesului de privatizare constituie un imperativ ce se regăsește în toate programele analizate. Pornind de la această bază comună apar diferențieri în modul în care este înțeles sau și conceput procesul de accelerare a privatizării: obiective imediate/pe termen mediu; direcții și mijloace de acțiune prioritare.

PRIORITĂȚI ECONOMICE ALE ETAPEI ACTUALE

În concepția P.D.S.R. în vederea accelerării procesului de privatizare se impune:

- asigurarea unei funcționalități sporite cadrului juridic și instituțional existent;
- adoptarea unor inițiative legislative de modificare și îmbunătățire a prevederilor actuale.

În acest context ca acțiuni prioritare se detașează:

a) crearea condițiilor necesare în vederea utilizării certificatelor de proprietate pentru dobândirea efectivă a statutului de proprietar;

b) utilizarea de metode diferențiate de privatizare, printre care și privatizarea de masă prin folosirea de titluri de valoare sau a contractelor de privatizare;

c) introducerea unor facilități suplimentare (credite nonmonetare garantate cu acțiuni, stimulente fiscale etc.).

În viziunea P.D. (F.S.N.) accelerarea privatizării presupune:

a) abilitarea F.P.S. de a continua, în mod independent, procesul de privatizare; în același timp F.P.S. ar urma să prezinte legislativului un program pe întreaga perioadă de funcționare de șapte ani;

b) simplificarea structurii instituționale care se ocupă de privatizare prin:

- desființarea Agenției Naționale pentru Dezvoltare;
- limitarea rolului Agenției Naționale pentru Privatizare la armonizarea politicilor Guvernului (macroeconomice sau/și sectoriale) cu politicile de privatizare și restructurare microeconomică ale F.P.S.;

c) spargerea așa-ziselor monopoluri naturale constituite la ora actuală în regii autonome și privatizarea lor (se au în vedere în primul rând RENEL, SNCFR, ROMCEREAL);

d) privatizarea S.C. AGROMEC prin distribuirea gratuită a utilajelor la

deținătorii de terenuri, asociați sau nu; privatizarea fostelor I.A.S. prin împroprietărirea fostelor cadre tehnice din C.A.P.-uri, urmând ca statul să rămână proprietar, în exclusivitate, al stațiunilor agricole de cercetare și experimentare;

e) retrocedarea, foștilor proprietari sau urmașilor lor legitimi, a magazinelor, atelierelor și a altor mici întreprinderi productive naționalizate după 1948.

P.U.N.R. se pronunță pentru trecerea la un amplu proces de privatizare. Se apreciază că există condiții ca în următorii doi ani privatizarea să fie încheiată, în linii generale, în comert, turism, iar până în 1996 și în celealte ramuri ale economiei. Se consideră că "în condițiile lipsei acute de capital, trebuie promovată cu prioritate privatizarea prin metoda MEBO, concomitent cu stimularea oricărei alte inițiative practice fezabile pentru cumpărarea de active ale societăților comerciale". În ceea ce privește cadrul instituțional și juridic, s-ar impune: "înlăturarea multipolarismului actual în domeniul deciziilor privind privatizarea", concentrarea activității specifice în subordinea C.C.S.R.E. și a Parlamentului și ajustarea corespunzătoare a legii privatizării.

În concepția C.D.R., privatizării i se conferă rolul de condiție esențială pentru restrukturarea economiei naționale (pe termen mediu și lung) și atragere a investițiilor străine. În aceste condiții se consideră necesară "accelerarea și masificarea privatizării". Pentru ca privatizarea să fie accesibilă investitorului mediu și în același timp să poată fi realizată într-o perioadă rezonabilă s-ar impune renunțarea la tehnologia de privatizare "caz cu caz" și promovarea soluției privatizării de masă. Se sugerează ideea că privatizarea de masă ar putea fi precedată, ca etapă preliminară, de promovarea vânzărilor către investitori străinătate.

Comentarii/propuneri

Intensificarea procesului de privatizare este dependentă, actualmente, de soluționarea a două categorii mari de probleme:

- stabilirea și operaționalizarea unui mecanism de transformare a certificatelor de proprietate în acțiuni;
- identificarea unor modalități de accelerare a procesului de vânzare a cotei de 70% din capitalul social al societăților comerciale cu capital de stat transferate F.P.S. Prima problemă este abordată - ca principiu - numai în programul P.D.S.R. fără însă a fi oferite indicii asupra modalităților preconizate de soluționare. Apreciam că problematica în cauză și-ar putea găsi o rezolvare mai rapidă prin:
- formarea pieței certificatelor de proprietate;
- dezvoltarea fondurilor particulare de investiții;
- reglementarea posibilității ca un certificat de proprietate să fie utilizat în întregime în cadrul aceleiași societăți comerciale;
- anularea acceptării 30-70% în fiecare societate comercială (în condițiile menținerii raportului pe ansamblul economiei) și admiterea schimbului de acțiuni "echivalent" între F.P.P.-uri și F.P.S., astfel încât să existe societăți comerciale integral ale F.P.P. și altele integral ale F.P.S.;
- instituirea și promovarea unui mecanism de licitare a acțiunilor la nivelul societăților comerciale, deschis tuturor posesorilor legali de certificate de proprietate (persoane fizice și juridice), sub coordonarea F.P.P. și supravegherea A.N.P.

În ceea ce privește vânzarea cotei de 70%, conform opiniei majorității economistilor (împărtășită și de A.N.P.), procesul este blocat de: lipsa de capital (pe baza evaluărilor A.N.P. se poate aprecia că raportul dintre valoarea nominală a acțiunilor ce urmează să fie oferite anual de

către F.P.S. și resursele de capital privat ce ar putea fi atrase pentru cumpărarea de acțiuni este de peste 2,5:1); dificultățile unei evaluări corecte a întreprinderilor ce urmează a fi privatizate; echipa de posibile stări de tensiune pe care le-ar putea genera rezultatele privatizării.

În aceste condiții apreciem că singura șansă reală de accelerare a procesului de privatizare, a cotei de 70% din capitalul social al societăților comerciale transferate F.P.S., o constituie adoptarea unei proceduri alternative prin "metoda privatizării în masă" precedată de vânzarea "a cât se poate" din acțiuni (în special către investitori străinătate) prin modalități specifice economiei de piață. Aplicarea "privatizării în masă" ar putea fi limitată, într-o primă etapă, numai la societățile comerciale din sfere și domenii de activitate atractive care: se bazează pe materii prime și resurse interne; nu au probleme financiare majore; producția este destinată cu precădere consumului intern, iar exporturile ce au loc se realizează în condiții de rentabilitate. Soluția prezentată se încadrează în coordonatele programaticce agreate (cel puțin la nivel de principiu) de către P.D.S.R. și C.D.R.

Continuarea acordării unei preferințe deosebite metodei MEBO - soluția preconizată de P.U.N.R. - este nerealistă și nu poate conduce la soluționarea problematicii privatizării. La fel de lipsite de suport real sunt și propunerile P.D. (F.S.N.) privind direcțiile de acțiune pentru accelerarea procesului de privatizare în agricultură.

6.2 Sprijinirea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii (I.M.M.) particulare

Opțiuni

Acesta constituie un obiectiv, al perioadei actuale, abordat în formă explicită în programele P.D.S.R., P.D.

PRIORITĂȚI ECONOMICE ALE ETAPEI ACTUALE

(F.S.N.) și C.D.R. Astfel, în programul P.D.S.R. se reliefază faptul că dezvoltarea I.M.M. particulară rămâne, în continuare, o componentă de bază a întăririi sectorului privat al economiei. În acest context se consideră necesar să se actioneze pentru:

- coordonarea programelor naționale, sectoriale și regionale destinate consolidării poziției și puterii economice a agenților economici din acest profil;
- întregirea cadrului instituțional prin crearea unui sistem de servicii (informare, consultanță, asistență etc.) gratuit sau cu reduceri de plată;
- punerea în aplicare a unui proiect de alocare de facilități pentru achiziționare de echipamente de producție;
- inițierea unor programe de sprijin financiar și stimulare a I.M.M.

În viziunea P.D. (F.S.N.), dezvoltarea I.M.M. cu capital privat reprezintă o "condiție esențială pentru depășirea crizei economice, a dezechilibrului dintre cerere și ofertă, pentru absorția unui număr cât mai mare de șomeri, pentru o configurație socială adecvată economiei de piață". Ca urmare, o mai puternică extindere și consolidare a I.M.M. este considerată ca un obiectiv ce trebuie susținut prin promovarea unui "pachet" de măsuri pentru stimularea dezvoltării de ansamblu a sectorului particular, în paralel cu accelerarea procesului de privatizare. În acest cadru, se menționează necesitatea eliminării măsurilor de ordin legislativ și administrativ de discriminare a sectorului particular, ca și adoptarea de acte normative și soluții practice pentru dezvoltarea liberei inițiative.

Având ca bază de referință necesitatea creșterii rolului I.M.M. în activitatea economică (de producție și servicii directe) și în crearea locurilor de muncă, în programul C.D.R., se apreciază că "adoptarea și promovarea unor măsuri de ajutor preferențial pentru finanțarea I.M.M. constituie unul din principiile

fundamentale ce ar trebui așezate la baza reconfigurării și accelerării reformei". În conformitate cu cele prezentate, ca direcții prioritare de acțiune s-ar impune:

- a) debirocratizarea circuitului de înființare și operaționalizare;
- b) reglementarea unui regim fiscal și finanțier bancar specific: rate mai reduse ale impozitelor ca și unele reduceri speciale; programe de finanțare diverse (împrumuturi cu dobânzi inferioare celor de pe piața comercială, împrumuturi pentru realizarea de export etc.); finanțări speciale (leasingul, factoringul); exonerarea pe o anumită perioadă de timp de la plata taxelor locale etc.;
- c) acordarea de asistență și consultanță în condiții avantajoase sub raportul plății serviciilor oferite I.M.M.

Comentarii/propuneri

Relevând semnificația I.M.M., în etapa actuală, în toate programele prezentate, este clar exprimată opțiunea spre susținerea procesului de consolidare a poziției și puterii economice ale acestei categorii de agenți economici. Direcțiile fundamentale de acțiune preconizate vizează, pe de o parte, perfecționarea cadrului instituțional, iar pe de altă parte, inițierea unor programe de sprijin și stimulare finanțieră a dezvoltării I.M.M. În acest context, trebuie însă relevat faptul că, în timp ce prevederile programatice ale P.D.S.R. privind susținerea finanțieră a I.M.M. sunt exprimate într-o formă insuficient concretizată (ce creează impresia menținerii la nivel de principiu), propunerile C.D.R. în legătură cu reglementarea unui regim fiscal și finanțier bancar specific pentru I.M.M. sunt parțial inopertune. Avem în vedere opțiunile spre rate mai reduse ale impozitării ce ar urma să fie aplicate I.M.M. (contravine principiilor unui sistem fiscal modern bazat, printre altele, pe impozitul pe capital și pe câștigurile din capital) și acordarea

unor împrumuturi cu dobânzi inferioare celor de pe piața finanțieră (echivalent cu introducerea unei subvenții implicate, măsură ce ar contraveni politicii de stabilizare macroeconomică). De asemenea, considerăm că propunerile P.D. (F.S.N.) privind necesitatea eliminării măsurilor de ordin legislativ și administrativ de discriminare a sectorului privat vizează aspecte marginale și, în plus, se referă mai degrabă la aspecte și situații localizate la nivelul aplicării legilor decât la nivelul cadrului legislativ.

7. Restructurarea

Opțiuni

Amplificarea procesului de restrukturare este considerată în toate programele analizate ca o componentă esențială a procesului de reformă din perioada actuală.

În programul P.D.S.R., restrukturarea sistemului producției naționale este apreciată ca un element de esență al procesului de stabilizare a economiei naționale. Principalele obiective urmărite vizează:

- atenuarea dezechilibrelor în dezvoltarea sectorială;
- apropierea structurilor de producție de posibilitatea de a asigura resursele necesare de pe piață internă și externă;
- micșorarea decalajului dintre cererea și oferta de bunuri.

În cadrul acestui proces se preconizează ca o atenție specifică să fie acordată asanării economiei naționale de agenții economici neviabili și stimulării domeniilor și agenților economici competitivi.

Ca măsuri specifice se au în vedere:

- a) corelarea eforturilor acționarilor (F.P.S. și F.P.P.-uri) cu cele ale

Agenției de Restructurare;

b) alocarea resurselor financiare pentru asigurarea necesarului de finanțare a programelor de restrukturare - redresare a societăților comerciale promovate prin Agenția de Restructurare; acordarea de garanții guvernamentale și asumarea de datorii de stat în limita a 0,5% din P.I.B.; atragerea de resurse externe etc.;

c) realizarea la termenele stabilite a deciziilor operaționale vizând cele 30 societăți comerciale aflate în situație finanțieră critică și supuse unui regim de supraveghere finanțieră din cursul anului 1993;

d) încheierea de contracte de management pentru societățile comerciale supuse restrucțării;

e) intensificarea acțiunilor de restrucțare a Regiilor Autonome în conformitate cu prevederile actelor normative existente și actualizarea legislației cu privire la modul de gestionare a rezervelor strategice.

În concepția P.D. (F.S.N.) amplificarea restrucțării este condiționată de redefinirea rolului statului în desfășurarea acestui proces. Se consideră necesar ca, în procesul de restrucțare a economiei, rolul statului să fie limitat la elaborarea - de către organismele sale specializate - a strategiilor și prognozelor sectoriale, precum și la crearea și aplicarea unei legislații adecvate. În acest cadru, restrucțarea propriu-zisă ar urma să fie realizată de forțele pieței prin eliminarea "din joc" a societăților comerciale necompetitive. Fără a fi precizat în formă explicită, se poate deduce faptul că restrucțarea societăților comerciale în stare de faliment ar urma să fie realizată de către F.P.S. (reprezentantul statului proprietar).

În opinia P.U.N.R. se impune necesitatea stabilirii unui program de restrucțare a producției pe fiecare ramură și subramură până la nivelul fiecărei societăți comerciale cu capital de stat. În

PRIORITĂȚI ECONOMICE ALE ETAPEI ACTUALE

aceste condiții, ca urmare a faptului că "... în discuție se află utilizarea banului public și a unor credite externe, obiectivele, termenele și fondurile alocate restructurării vor fi stabilite de comisia de specialitate și, după aprobarea lor de către F.P.S. și Guvern, vor fi supuse aprobării și Parlamentului".

În programul C.D.R. problemele restructurării sunt aprobate la nivelul unor principii și orientări generale. Se poate deduce că obiectivul fundamental al restructurării îl constituie crearea unor noi relații de echilibru economico-industrial, competitiv-concurențiale în contextul unei economii de piață deschise. În acest scop se consideră necesară:

- promovarea corelată a unor politici specifice de intensificare a reformelor structurale și a unor politici financiare adecvate ca bază de susținere;
- formularea (la nivel de plan-cadru) a unei strategii clare de restructurare (se subînțelege ca asanare a mediului economic) și relansare; s-ar impune astfel două politici distințe și anume: o politică de asanare a relațiilor comerciale și de activare a stocului de capital existent; o politică de investiții pentru noile achiziții de stoc capital;
- promovarea procesului de restructurare printr-o combinație de funcții de piață cu o politică publică bine echilibrată în raportul restricțiilor macroeconomice.

În concluzie se poate aprecia că opțiunea C.D.R. se îndreaptă spre realizarea procesului de restructurare (asanare și construcție) în condițiile unui regim mixt bazat pe forțele pieței și pe utilizarea de pârghii economico-financiare în orientarea profitabilă a producției, consumului și investiției.

Comentarii/propuneri

Prezentate în formă explicită sau subînțeles, obiectivele de bază ale procesului de restructurare avute în vedere

în programele analizate sunt apropiate și, în esență, s-ar putea sintetiza prin opțiunea spre reașezarea la niveluri eficiente a proporțiilor din economia națională. În legătură cu această concluzie trebuie însă subliniat faptul că obiectivele urmărite nu sunt susținute în mod adecvat prin acțiunile și măsurile preconizate. O abordare și o evaluare aprofundată a problematicii actuale a restructurării sistemului producției naționale nu se regăsește în nici unul din programele analizate. Nota dominantă în cadrul diferitelor programe o reprezintă după caz: reducerea soluțiilor avansate la acțiuni și măsuri limitate pe termen foarte scurt; idei generale lipsite de un caracter concret; trecerea cu vederea a unora din problemele dificile ale etapei actuale cum ar fi de exemplu restructurarea de urgență, măsuri și acțiuni specifice pe ramuri, restructurarea Regiilor Autonome etc.

O problemă esențială în privința căreia apar dezacorduri majore o constituie rolul ce trebuie să revină statului și respectiv forțelor pieței în desfășurarea procesului de restructurare. În conformitate cu programul P.D. (F.S.N.) rolul statului ar trebui să se limiteze la crearea unui cadru adecvat (juridic și instituțional) și la elaborarea de previziuni ce ar urma să ghideze acțiunile agenților economici. Nu se fac nici un fel de referiri cu privire la implicarea statului în promovarea restructurării de urgență.

Programul P.D.S.R. nu intră în dezbaterea explicită a implicării sau a gradului optim de implicare a statului în procesul de restructurare, ca de altfel și în abordarea și clarificarea problemelor priorității între privatizare și restructurare.

În viziunea P.U.N.R. coordonatele de bază ale procesului de restructurare (obiective, termene, fonduri alocate), stabilite de o comisie de specialitate (nu se preconizează însă, baza juridică și forma instituțională a acesteia), ar trebui aprobate într-o primă fază de F.P.S. și Guvern și în

final de către Parlament.

În concepția C.D.R. restructurarea și apoi dezvoltarea (macro și microeconomică) se impun a fi realizate atât pe baza forțelor pieței, cât și prin utilizarea de pârghii economice pentru orientarea producției și investițiilor. În legătură cu cele reliefate se impune însă subliniat faptul că acest principiu general nu este concretizat prin nici un fel de referiri cu privire la orientările de bază ale unei eventuale politici industriale.

Față de cele prezentate

considerăm oportună:

- intensificarea acțiunilor privind ajustarea corectivă de urgență în conformitate cu coordonatele trasate prin Strategia de reformă economico-socială a programului de guvernare (aprobat de Parlament în prima parte a anului 1993);
- accelerarea acțiunilor și măsurilor menite să conducă la crearea cadrului (juridic și instituțional) necesar funcționării mecanismelor pieței ca vector al desfășurării proceselor de restructurare la nivel microeconomic.